

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.15, november 2019

Indledningen er redigeret af Bjarke Lynning Nielsen og Steen Tullberg

Tilsyn ved ph.d. Annette Lassen

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til “Søgubrot med Efterklang”

ved Klaus Nielsen

Indhold

- 1 Anledning
- 2 Form
- 3 Sagafragment eller pastiche
- 4 Anvendt litteratur

1 Anledning

Grundtvigs artikel “Søgubrot med Efterklang” blev trykt i *Nyeste Skilderie af København*, 27. januar 1824. Den indledes af et prosastykke holdt i Grundtvigs særlige sagastil og afsluttes med et efterklangsdigt på 19 strofer. Hverken i prosastykket eller digtet gøres anledningen eksplicit, men det antydes kraftigt, at artiklen er trykt som Grundtvigs hyldelse til Frederik 6., der fyldte 56 år dagen efter. I digtets første strofe, vers 8, tales om danske kongers fødselsdage generelt, og i strofe 17 udnævnes et længe leve for den sagainteresserede Frederik 6.

Temaet for både motto, prosastykke og digt er det for Grundtvig så centrale begreb: eftermælet. I prosastykket personificeres eftermælet i asynjen Saga, og i digtet beskrives denne som havfrue med Middelhavet som fødested og Danmark som sit naturlige hjem. Artiklen knytter en rød tråd fra kong Skjold og Rolf Krake over Frederik 1. til den siddende regent. I digtet fremhæver Grundtvig yderligere, at 1824 er 300-året for Frederik 1.s indtog i København (strofe 15-17, og fodnote 2), hvormed vejen mod reformationens indførelse i Danmark blev banet. Frederik 1. så nok snarere politiske gevinster ved reformationen end religiøse, men i Grundtvigs optik repræsenterede han imidlertid en fortæller for trosfrihed og kunne ses som den første

protestantiske konge i den oldenborgske slægts ubrudte succession på den danske trone (se også fx *En liden Bibel-Krønike*, 1828, s. 202).

2 Form

Artiklen er særlig, idet den i sin form lægger sig op ad Grundtvigs egen *efterklangsgenre*, som han introducerede sine læsere for første gang i antologien *Heimdall. Dansk Nyaars-Gave for 1816*, trykt i 1815, og videreudviklede i tidsskriftet *Danne-Virke* (1816-1819). Normalt knyttes to tekster sammen; en historisk tekst fra den ældre og oftest danske litteratur redigeres eller oversættes af Grundtvig og danner herpå inspiration for en digterisk efterklang, som med Anders Holms ord udgør “en spejling og et ekko af fortiden” (Holm 2001, s. 29). Efterklangsdigtet kunne i forhold til inspirationsteksten enten være en genfortælling, en skildring af en række følelser, som inspirationsteksten har vakt, eller en udlægning af inspirationsteksten som profeti med betydning for nutiden (Holm 2001, s. 31).

Således stemmer “Søgubrot med Efterklang” fint overens med den faste form – dog med en væsentlig undtagelse. I modsætning til Grundtvigs øvrige eksempler er det indledende søgubrot (dvs. sagafragment) med al sandsynlighed ikke en historisk inspirationstekst, men en sagapastiche skrevet af Grundtvig uden direkte forlæg.

3 Sagafragment eller pastiche

Det indledende prosastykke handler om Rolf Krake og hans mænd Bjarke, Hjalte, Hjarvad og Vøgg (i Grundtvigs stavemåde Vigge). De fem sidder rundt om et bord i kongsgården og drøfter af hvem og hvordan, de gerne vil huskes for eftertiden. Hver har sit forslag, og Vigges, som er det mest afvigende, leder samtalen over på, hvilken af de nordiske guder, der vil leve længst. Rolf citerer i omskrevet form strofe 76-77 af *Havamál* (da. *Den højes tale*) fra Den ældre Edda, hvori Odins visdomsord om ryet og udødeligheden findes, og de kommer frem til, at Saga (“Fru Efter-Mæle”, sp. 117) ikke blot vil leve længst, men aldrig skal dø.

Betegnelsen søgubrot bruges her primært som norrønisme i betydningen sagafragment. Den er dog også en reference til det fragment om danske og svenske konger, som fra og med J.F. Peringskiölds udgave fra 1719, *Sogubrot af Nockorum Fornkongum i Dana oc Svía velli*, har haft betegnelsen søgubrot som fast forkortet form. Grundtvig udgav et uddrag af dette i *Danne-Virke* 1 (1816) under titlen “Saga om Haldans Sønner og Harald Hyldetan. (Af Søgubrot)”. (For mere om *Sogubrot* og Grundtvigs brug af fragmentet se [indledningen hertil](#).)

Rolf Krakes saga leverer persongalleriet, men er ikke forlæg, idet den ikke rummer den beskrevne samtale. En fjern inspirationskilde til prosastykkets tema kan Grundtvig have hentet i *Den store saga om Olav den Hellige*. I versionen fra *Flateyjarbók* besøger Odin under navn af Gæst Olav den Hellige, og under deres samtaler spørger Gæst, hvilken historisk konge, Olav helst ville være. Presset til at vælge blandt fortidens hedenske mænd, vælger Olav netop Rolf Krake (Vigfússon 1862, s. 134 f.).

Rent stilistisk er prosastykket overbevisende; det lyder som et sagafragment i en bearbejdelse af Grundtvig. Stilen er ikke overdrevent norrøniseret, men ligner den i Saxo- og Snorre-oversættelserne fra 1818-1823 med hyppig brug af direkte tale, ordsprog og arkaismer som fx begreberne “Anne Sot” og “Svoget Huul” (sp. 115) samt formuleringer som “Kongens Ord i Ære, og mine ikke bag Dørren” (sp. 116), “smidske i Skiægget” (sp. 115) og “navnkundig trindt om Land” (sp. 113).

Paul V. Rubow har i sin afhandling *Saga og Pastiche* (1923) behandlet udviklingen af Grundtvigs særlige sagasprog og inddelt den i tre stadier, hvoraf oversættelsesarbejderne fra 1818-1823 udgør den sidste. Med dette store kontinuerlige arbejde på i alt 2.300 tryksider forfiner og udkrystalliserer Grundtvig sin sagastil. Samme træk, som sætter oversættelserne i en klasse for sig, kan siges at gælde for artiklens prosatekst. Den er med andre ord et udtryk for Grundtvigs sagastil i begyndelsen af 1820'erne og ligger i forlængelse af oversættelsernes stilistiske særpræg.

Den ellers velfungerende illusion brydes umiddelbart kun i prosastykkets slutning, hvor Vigge henviser til Bjarkemålet, der handler om drabet på Rolf Krake og udspiller sig som en dialog mellem Bjarke og Hjalte under svenskernes angreb på kongsgården i Lejre. Med denne anakronisme gør teksten med andre ord opmærksom på sin egen fikcionalitet.

4 Anvendt litteratur

- Grundtvig, N.F.S. (1815) *Heimdall. Dansk Nyaars-Gave for 1816*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1816) “Saga om Haldans Sønner og Harald Hyldetan. (Af Søgubrot)” i *Danne-Virke et Tids-Skrift*, bind 1, s. 356-392. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1828) *En liden Bibel-Krønike for Børn og Menig-Mand*, 2. [egl. 3.] omarbejdede udgave. København.
- Holm, Anders (2001) *Historie og efterklang. En studie i N.F.S. Grundtvigs tidsskrift Danne-Virke*. Odense.
- Peringskiöld, Johan Frederik overs. (1719) *Sogubrot af Nockorum Fornkongum i Dana oc Svía veldi. Eller Sagobrott, Handlande om Nogra forna Konungar i Sverige och Danmarck. Samt om Bråwalla Slaget, Emellan Kong Haralld Hillditan och Sigurd Ring. Vtaf gamla Nordiska språket förswenskat*. Stockholm.
- Rubow, Paul V. (1968) *Saga og Pastiche. Bidrag til dansk Prosa-historie*, [1923]. København.
- Vigfússon, Guðbrandur m.fl. (udg.) (1862) “Olafs Saga hins Helga” i: *Flateyjarbok. En Samling af Norske Konge-Sagaer med indskudte mindre Fortællinger om Begivenheder i og udenfor Norge samt Annaler*, bind 2,

s. 3-394. Christiania.